

**Stowarzyszenie
im. Ludwiga
van Beethovena**

4.04.2023

Daniel Ciobanu

Wtorek, 4 kwietnia, 19.30 | Tuesday, 4 April, 7:30 pm

Filharmonia Narodowa – Sala Koncertowa | Warsaw Philharmonic – Concert Hall

Koncert pod Honorowym Patronatem Ambasadora Rumunii, Pana Cosmina Onisii

Concert under the Honorary Patronage of the Ambassador of Romania,

Mr Cosmin Onisii

Leonard Bernstein (1918–1990)

Uwertura do operetki *Kandyd* | Overture to *Candide*

George Gershwin (1898–1937)

Koncert fortepianowy *F-dur* | Piano Concerto in *F major*

1. Allegro
2. Adagio – Andante con moto
3. Allegro agitato

PRZERWA | INTERMISSION

Heitor Villa-Lobos (1887–1959)

Bachianas brasileiras nr 5 na sopran i wiolonczele

Bachianas brasileiras No. 5 for soprano and cellos

1. Ária (Cantilena)
2. Dança (Martelo)

Cindy McTee (1953)

Timepiece na orkiestrę | for orchestra

Aaron Copland (1900–1990)

Appalachian Spring

suita na orkiestrę | suite for orchestra

1. Very slowly
2. Allegro
3. Moderato – Much slower
4. Fast
5. sub. Allegro – Presto
6. As at first (slowly)
7. Doppio movimento
8. Moderato (like a prayer)

VIVA!

Joanna Freszel – sopran | soprano

Daniel Ciobanu – fortepian | piano

Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus im. Jerzego Semkowa

Jerzy Semkow Polish Sinfonia Iuventus Orchestra

John Axelrod – dyrygent | conductor

KLONNI

Daniel Ciobanu

Daniel Ciobanu po raz pierwszy zdobył międzynarodowe uznanie w 2017 roku podczas Konkursu Artura Rubinsteina w Tel Awiwie, gdzie zdobył zarówno srebrny medal, jak i nagrodę publiczności. Następnie wystąpił w Carnegie Hall, Elbphilharmonie w Hamburgu, Gewandhaus w Lipsku, Konzerthaus w Berlinie, St John's Smith Square w Londynie, podczas Festiwalu Enescu w Bukareszcie oraz odbył tournée po Japonii, Chinach, Tajwanie, RPA i Brazylii.

„Pełny i jasny dźwięk, niezwykle panowanie nad fortepianem, wrażliwość i oryginalność bez przytłaczającego ego” (A. Lompech). Wyrazista osobowość muzyczna i techniczne opanowanie Ciobanu zaowocowały występami z najlepszymi orkiestrami na całym świecie.

W sezonie 2020/21 był pierwszym w historii artystą-rezydentem w Filharmonii im. George Enescu w Bukareszcie. Po debiucie z Filarmonica Arturo Toscanini w Parmie w czerwcu 2022 roku, od sezonu 2022/23, Ciobanu rozpoczął swoją rezydencję w Fundacji Arturo Toscaniniego.

Najważniejsze wydarzenia sezonu 2022/23 to debiuty z Tonhalle-Orchester w Zurychu, Volksoper w Wiedniu i Tiroler Symphony Orchestra, a także ponowny występ z BBC National Orchestra of Wales i solowy recital w Concertgebouw. Wśród ostatnich koncertów wymienić należy występy z Royal Philharmonic Orchestra, Konzerthausorchester Berlin, Deutsche Kammerphilharmonie Bremen; Israel Camerata; Royal Scottish National Orchestra i podczas Festiwalu Enescu w Bukareszcie.

Daniel Ciobanu first attracted international acclaim in the Arthur Rubinstein Competition in Tel Aviv in 2017, winning both the Silver Medal and Audience Prize. He has subsequently appeared at Carnegie Hall, Elbphilharmonie Hamburg, Gewandhaus Leipzig, Konzerthaus Berlin, St John's Smith Square in London, and the Enescu Festival in Bucharest. He has toured in Japan, China, Taiwan, South Africa and Brazil.

“A full and luminous sound, immense pianistic poise, sensibility, an originality without overwhelming ego” (A. Lompech). Ciobanu's distinctive musical personality and technical mastery has led to performances with leading orchestras all over the world.

In the 20/21 season he was the first ever Artist in Residence at the George Enescu Philharmonic in Bucharest. Following his debut with the Filarmonica Arturo Toscanini in Parma in June 2022, Ciobanu will begin his residency with the Foundation from the 22/23 season. Highlights of his 22/23 season include debuts with the Tonhalle-Orchester Zürich, Volksoper Wien, and Tiroler Symphony Orchestra, as well as a return with the BBC National Orchestra of Wales and a solo recital in the Concertgebouw. Recent highlights include concerts with the Royal Philharmonic Orchestra; Konzerthausorchester Berlin; Enescu Festival in Bucharest; Deutsche Kammerphilharmonie Bremen; Israel Camerata, and the Royal Scottish National Orchestra.

danielciobanu.com

John Axelrod

John Axelrod uznawany jest za jednego z czołowych współczesnych dyrygentów. W 2020 roku, za swoje wybitne interpretacje, artysta otrzymał przyznaną przez International Classical Music Awards nagrodę Special Achievement Award.

W 2022 roku maestro John Axelrod został wybrany na stanowisko pierwszego dyrygenta Orkiestry Symfonicznej w Bukareszcie. W 2019 roku został pierwszym dyrygentem gościnnym Orkiestry Symfonicznej Miasta Kioto. Ponadto, artysta piastuje stanowiska dyrektora muzycznego takich zespołów jak Real Orquesta Sinfónica de Sevilla, Lucerne Symphony and Theater, Orchestre National des Pays de la Loire i Wiedeńskiej Radiowej Orkiestry Symfonicznej w ramach festiwalu „Hollywood in Vienna”, a także pierwszego dyrygenta gościnnego Orkiestry Symfonicznej w Mediolanie i Sinfonietty Cracovii.

John Axelrod nagrywał m.in. dla Sony, Warner Classics i Universal. Współpracował z Bawarską i Berlińską Orkiestrą Radiową, Teatro della Scala, Narodową Orkiestrą Symfoniczną RAI, NHK i Tokyo Metropolitan, Theatre du Châtelet i Orchestre de Paris, Philharmonia i London Symphony oraz orkiestrami z Chicago i Los Angeles. Występował podczas festiwali w Salzburgu, Lucernie, Szlezwiku Holsztynie i Grafenegg, a także podczas Pacific Music, Montreux Jazz, Ravinia Festival, Enescu Festival i Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena. Artysta koncertował między innymi z Santander Orchestra i Accademia della Scala. Jest absolwentem Uniwersytetu Harvarda, studiował u Leonarda Bernsteina, Ilyi Musina w Konserwatorium Petersburskim oraz Christopha Eschenbacha.

Maestro John Axelrod is recognised a leading contemporary conductor. In 2020, his outstanding interpretations won him the Special Achievement Award from the ICMA. In 2022, he was elected Principal Conductor of the Bucharest Symphony Orchestra, three years after he became Principal Guest Conductor of the City of Kyoto Symphony Orchestra. Other positions held include Music Director of the Real Orquesta Sinfónica de Sevilla, Lucerne Symphony and Theatre, Orchestre National des Pays de la Loire, and the ORF Hollywood in Vienna, and Principal Guest Conductor of the Orchestra Sinfonica di Milano and Sinfonietta Cracovia.

John Axelrod has among others recorded for Sony, Warner Classics, and Universal. His many artistic relationships include the Bavarian and Berlin radio orchestras, Teatro della Scala, OSNRAI, The NHK and Tokyo Metropolitan, Theatre du Châtelet and Orchestre de Paris, London Philharmonia, London Symphony, and the Chicago and Los Angeles orchestras. Festivals where the American has been applauded include the Salzburg, Lucerne, Pacific

Music, Montreux Jazz, Ravinia, Enescu, Beethoven Festival, Grafenegg, and the Schleswig Holstein festivals. As a conductor, he has among others toured with the Santander Orchestra and Accademia della Scala. A graduate of Harvard University, he studied with Leonard Bernstein and Ilya Musin at the St Petersburg Conservatory, and with Christoph Eschenbach.

johnaxelrod.com

The Jerzy Semkow Sinfonia Iuventus Polish Orchestra

was set up at the behest of Jerzy Semkow, one of the most eminent Polish conductors. Established by the Minister of Culture and National Heritage under the regulation of 1 October 2007, it is an artistic institution of the Polish State. The orchestra consists of the most talented graduates and students of music academies under 30.

The Sinfonia Iuventus initiated its artistic activity in June 2008, and since then has worked with a plethora of recognised conductors and soloists. It has made numerous CD, radio, and TV recordings for Universal Music, CD Accord, DUX, Polish Radio, Albany Records, TVP Kultura, and Warner Classics, and performed at numerous concert stages, notably in the Grand Auditorium of UNESCO in Paris, the Grande Auditório in Lisbon, the Auditorio Nacional de Música

in Madrid, Palais de la Musique et des Congrès in Strasbourg, the Berlin Konzerthaus, the Viennese Musikverein, the National Grand Theatre in Beijing, and in the most important halls in the capitals of Central and Eastern Europe, also at numerous festivals, both in Poland and abroad. Since April 2009 the Orchestra has been a member of the European Federation of National Youth Orchestras, and since September 2018 – of the Polish Philharmonic Association. In 2013–20 Krzysztof Penderecki was its honorary artistic patron. In October 2018, the Sinfonia Iuventus officially adopted the name of Jerzy Semkow.

sinfoniaiuventus.pl

Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus im. Jerzego Semkowa

powstała z inicjatywy Jerzego Semkowa, jednego z najwybitniejszych dyrygentów polskich. Utworzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na mocy rozporządzenia z 1 października 2007 roku jest państwową instytucją artystyczną. W skład orkiestry wchodzi najzdolniejsi absolwenci i studenci akademii muzycznych, którzy nie ukończyli 30 lat.

Sinfonia Iuventus rozpoczęła działalność artystyczną w czerwcu 2008 roku, od tego czasu współpracowała z wieloma uznanymi dyrygentami i solistami.

Orkiestra zrealizowała wiele rejestracji płytowych, radiowych oraz telewizyjnych dla Universal Music, CD Accord, DUX, Polskiego Radia, Albany Records, TVP Kultura, Warner Classics. Występowała na wielu estradach koncertowych, m.in. Grand Auditorium UNESCO (Paryż), Grande Auditório

(Lizbona), Auditorio Nacional de Música (Madryt), Palais de la Musique et des Congrès (Strasburg), Konzerthaus (Berlin), Musikverein (Wiedeń), National Grand Theatre (Pekin), a także w najważniejszych salach stolic Europy Środkowej i Wschodniej oraz podczas licznych festiwalii w Polsce i za granicą.

Od kwietnia 2009 roku zespół należy do Europejskiej Federacji Narodowych Orkiestr Młodzieżowych, a od września 2018 roku do Zrzeszenia Filharmonii Polskich. W latach 2013–2020 Krzysztof Penderecki był honorowym patronem artystycznym orkiestry. W październiku 2018 roku Sinfonia Iuventus oficjalnie przyjęła imię Jerzego Semkowa.

sinfoniaiuventus.pl

Joanna Freszel

Trzykrotna stypendystka Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, programu Pro Polonia, ISA2012, Stypendium Młoda Polska, zdobywczyni Paszportu Polityki. Jej debiutancki album *real life song* otrzymał nominacje do nagrody Fryderyk 2016 w dwóch kategoriach oraz nagrodę Orphée d'Or przyznaną przez Académie du Disque Lyrique.

Artystka otrzymała nagrodę Koryfeusz za udział w dramma per musica *Drachu* Aleksandra Nowaka oraz zdobyła Fryderyka za nagranie w operze tegoż kompozytora *ahat-ili – siostra bogów*. Nagrodzona w wielu krajowych i zagranicznych konkursach m.in. na Międzynarodowym Konkursie Belvedere im. H. Gabora w Wiedniu (nagroda specjalna) oraz J:opera Voice Competition ISA'12 (I nagroda). Była również finalistką Viotti Competition w Vercelli.

Koncertowała w kraju i za granicą, nagrywała muzykę do filmów i słuchowisk. Współpracuje z Estońską Operą Narodową, Teatrem Wielkim – Operą Narodową w Warszawie oraz Teatrem Wielkim w Poznaniu.

Występowała jako Musetta/*Cyganeria*, Vénus i Phrygienne/*Dardanus* Rameau, Fiordiligi/*Così fan tutte*, Małgorzata/*Faust*, Maszyna/*Nici* Wołka, Susanna/*Figaro gets a divorce* Langer, Psyche/*Eros i Psyche* Różyckiego, Inanna/*ahat-ili – siostra bogów* Nowaka, Ellenai/*Anhelli* Przybylskiego, Rozyna/*Cyrulik sewilski*, Hanna/*Straszny Dwór* Moniuszki. W 2020 roku wydała płytę *Śpiewnik polski* (Orphée Classics) a w 2021 kolejną zatytułowaną *Akwarelle* (DUX), będącą pierwszą fonograficzną rejestracją wszystkich pieśni Grażyny Bacewicz.

Joanna Freszel has held scholarships from the Minister of Culture and National Heritage (three times), the Pro Polonia programme, the International Singing Academy ISA2012, and the Young Poland Programme and is the winner of the Passport Award conferred by the weekly *Polityka*. Her debut album *real life song* was nominated for a 2016 Fryderyk Award in two categories and received the Orphée d'Or award from the Académie du Disque Lyrique. She has performed Aleksander Nowak's *Drach. Drama per musica*, for which she garnered a Coryphaeus of Polish Music Award in 2020, while her recording of the opera *Ahat-ili – Sister of Gods* by the same composer, brought her a Fryderyk Award.

The artist has received accolades in numerous competitions at home and abroad, including the Hans Gabor International Belvedere Singing Competition in Vienna (a special award) and the J:opera Voice Competition ISA'12 (First Prize).

She was also a finalist in the Viotti Competition in Vercelli. She has performed in Poland and abroad and has recorded music to films and radio dramas. She collaborates with the Estonian National Opera, the Teatr Wielki – Polish National Opera in Warsaw and the Grand Theatre of Poznań.

She has appeared in the roles of Musetta in *La Bohème*, Vénus and Phrygienne in Jean-Philippe Rameau's *Dardanus*, Fiordiligi in *Così fan tutte*, Marguerite in *Faust*, Machine in Krzysztof Wołek's *Threads*, Susanna in Elena Langer's *Figaro Gets a Divorce*, Psyche in Ludomir Różycki's *Eros and Psyche*, Inanna in Aleksander Nowak's *Ahat-ili – Sister of Gods*, Ellenai in Dariusz Przybylski's *Anhelli*, Rosina in *Il barbiere di Siviglia*, and Hanna in *The Haunted Manor*.

In 2020, her album *Śpiewnik polski* was released on the Orphée Classics label. This was followed in 2021 by a second CD *Akwarelle* (DUX), which is the first recording to feature Grażyna Bacewicz's complete songs.

Leonard Bernstein (1918–1990) Uwertura do operetki *Kandyd*

Ukończona: 1956, rew. 1989; pierwsze wykonanie:
26 stycznia 1957, Carnegie Hall, Nowy Jork; New
York Philharmonic, Leonard Bernstein – dyrygent;
pierwsze wydanie: Boosey & Hawkes, New York 1956

Pomysł skomponowania muzyki do sztuki opartej na słynnej powiastce filozoficznej *Kandyd* Voltaire'a jeszcze w 1950 roku podsunęła Leonardowi Bernsteinowi związana z Broadwayem dramatopisarka i scenarzystka, Lilian Hellman. Początkowo praca postępowała dość niemrawo, ale Bernsteinowi udało się w międzyczasie przekonać Hellman, by postawić raczej na typ klasycznej, amerykańskiej operetki. Niebawem jednak pojawił się nowy, bardziej atrakcyjny projekt: *West Side Story* – i tak w 1956 roku Bernstein musiał pracować równocześnie nad obu widowiskami. Ostatecznie Maria i Tony musieli poczekać, bohater Voltaire'a wyprzedził ich (premiera 1 grudnia 1956) – i... rozbił sobie nos. Bo 73 wystawienia na Broadwayu – to w zasadzie kłapa. Opinia o utworze: „*Zmierzch bogów* przejrany przez Rossiniego i Cole Portera” też raczej chłuby twórcom nie przynosiła. Zaczęto więc *ad hoc* „ratować” spektakl kolejnymi wersjami i poprawkami, zmieniano libretto, pisano nowe teksty... Sam Bernstein dopiero pod koniec życia, w 1988 roku znalazł czas na gruntowną rewizję partytury i na „uwiarygodniające” nagranie całości. Co jednak było „wartością stałą” od samego początku, to uwertura do *Kandyda*. Już w niecałe dwa miesiące po broadwayowskiej premierze przedstawił ją Bernstein na koncercie symfonicznym w „swojej” już prawie Filharmonii Nowojorskiej. Cztery minuty przepysznej muzyki! Oczywiście w nowej, odpowiednio „podrasowanej” na użytek koncertowy wersji. W swojej *Uwerturze* Bernstein nie filozofował: po prostu, wybrał cztery najbardziej chwytliwe „kawałki” operetki – „moralizatorską” arię *The best of all possible worlds*, baletową *Battle music*, miłosny duet *Oh, happy we* i „szaloną”, koloraturową arię *Glitter and be gay* – powycinał z nich „co trzeba”, inteligentnie poustawiał i posklejał. Uwertura-potpourri była gotowa. Dla „purystów”: całkiem zgodna z regułami formy sonatowej, choć bez przetworzenia, za to z rozbudowaną kodą i finałową strettą. Dla słuchacza: dowcipna, nawet

błażeńska, tam gdzie trzeba – dobrze posłodzona, gdzie indziej – przyprawiona „na ostro”. Stała się przebojem, bodaj najczęściej wykonywanym symfonicznym utworem Bernsteina! W każdym razie, kiedy po śmierci kompozytora w 1990 roku Filharmonicy Nowojorscy żegnali swojego Mistrza uroczystym koncertem, ową uwerturę do *Kandyda* zagrali symbolicznie... bez dyrygenta.

Stanisław Kosz

George Gershwin (1898–1937) Koncert fortepianowy *F-dur*

Ukończony: 1925; pierwsze wykonanie: 3 grudnia 1925,
Nowy Jork; George Gershwin – fortepian, New York
Symphonic Society Orchestra, Walter Damrosch – dyrygent;
pierwsze wydanie: Harms 1927 (wersja na dwa fortepiany)

Gdy w 1924 roku George Gershwin sensacyjnie wkroczył swoją *Błękitną rapsodią* w świat muzyki (prawie) poważnej, zachwyty amerykańskich krytyków nie miał końca: „Najwybitniejsze dzieło od czasu *Święta wiosny*”, „Gershwin znacznie przewyższył Schönberga, Milhauda i resztę swych futurystycznych kolegów” etc. Na fali powszechnego uniesienia, obecny na prawykonaniu *Rapsodii* słynny dyrygent Walter Damrosch zasugerował, by zamówić teraz u Gershwina „prawdziwy koncert fortepianowy”. Szefostwo New York Symphony Society stosownie zamówienie złożyło, a Gershwin... *No problem!* – mówią Amerykanie, więc zamówienie przyjął. Złośliwcy mówią, że od razu pobiegł do księgarni, by kupić książkę „jak napisać koncert fortepianowy”. Naprawdę kupił jedynie podręcznik instrumentacji Forsytha, jako że tym razem koncert zamierzał skomponować sam – wszak pamiętajmy, że instrumentacja *Rapsodii* była jeszcze dziełem Ferda Grofé, etatowego aranżera jazzbandu Paula Whitemana. Nim Gershwin przystąpił do pracy nad *New York Concerto* (tak pierwotnie zamierzał nazwać utwór), zdążył zaliczyć jeszcze jeden sensacyjny sukces na Broadwayu: bodaj najlepszą swoją komedią *Lady, Be Good*, z tańczącym rodzeństwem Adelą i Fredem Astaire w rolach głównych. Swoją „prawdziwą” *Koncert fortepianowy* Gershwin naszkicował w wersji fortepianowej pomiędzy lipcem a wrześniem 1925 roku, dwa kolejne miesiące

zajęta instrumentacja; po wstępnym przesłuchaniu w Globe Theatre kompozytor wniósł jeszcze do partytury liczne poprawki. Oficjalną premierę przewidziano w słynnej nowojorskiej Carnegie Hall, wcześniej zaś w „New York Herald Tribune” wydrukowano komentarz Gershwina. Czytamy tam, że pierwsze *Allegro*, pulsujące w rytmie charlestona, jest odbiciem „młodego, pełnego entuzjazmu ducha amerykańskiego”, że liryczne, nokturnowe *Andante con moto* „można porównać z nastrojem amerykańskich bluesów”, zaś finałowe *Allegro agitato* „stanowi orgię rytmu; zaczyna się z pasją i utrzymuje tę pasję do końca”.

Koncert, w porównaniu z *Rapsodią*, był z pewnością krokiem naprzód, choć efekt świeżości i oryginalności nie mógł po raz drugi zadziałać z tą samą mocą (co zresztą zauważali krytycy). Charakterystyczne, że utwór i tym razem znacznie silniej przemówił do zwykłej publiczności, niż do „znawców”. Nieważne, faktem stała się znakomita synteza tradycyjnego europejskiego gatunku – i amerykańskiego muzycznego tworzywa. Bodaj najtrafniej skwitował rzecz całą Walter Damrosch, *spiritus movens* niezwykłego przedsięwzięcia, który podczas prawykonania prowadził Nowojorskich Filharmoników towarzyszących Gershwinowi. Napisał: „Gershwin dokonał cudu. Nakładając na ekstrawagancję niezależnej i swobodnej młodej Lady Jazz klasyczny strój koncertu (...), niczym Księżę ujął za rękę Kopciuszka – i zdumionemu światu uroczyste ogłosił go Księżniczką”.

Stanisław Kosz

Heitor Villa-Lobos (1887–1959)

Bachianas brasileiras nr 5 na sopran i wiolonczele

Ukończona: 1938 – część pierwsza, 1945 – część druga; pierwsze wykonanie: 25 marca 1939, Ruth Valadares Corrêa – sopran, zespół wiolonczel, Heitor Villa-Lobos – dyrygent (część pierwsza); 10 października 1947, Paryż, Hilda Ohlin – sopran, zespół wiolonczel, Heitor Villa-Lobos – dyrygent (całość); pierwsze wydanie: New York: Associated Music Publishers, 1947

Brazylijski „koloryt lokalny” Europa poznała dzięki Dariuszowi Milhaudowi, który w 1916 roku przybył do Brazylii i zakochał się w gorących rytmach latynoamerykańskiej muzyki. W 1919 roku powstał

balet *Byk na dachu* z rytmami samby, a w 1921 fortepianowy cykl *Saudades de Brasil* (*Tęsknota za Brazylią*). Folkloryzowanie Milhauda było jednak dość powierzchowne, przypominające oślawione *españoladas* Glinki, Rimskiego-Korsakowa i wielu innych. W tym samym czasie w Brazylii dojrzewał jednak wielki talent Heitora Villa-Lobosa – twórcy, który ukazać miał światu pełne bogactwo brazylijskiej muzyki – i brazylijskiej duszy. Był w zasadzie samoukiem, grywał w lokalach rozrywkowych, przez wiele lat podróżował po ojczystym kraju, zapisując tradycyjne indiańskie melodie, z kolei na ulicach rodzinnego Rio de Janeiro urzekł go popularny styl *chorões*. W 1922 roku przybył do Europy – i tu swoją oryginalną muzyką wzbudził niemal sensację; już wcześniej zresztą promotorem jego fortepianowych utworów stał się nasz wielki Arthur Rubinstein. Spośród ponad trzech tysięcy kompozycji Villa-Lobosa (skromniejsi mówią o „ledwie” dwóch tysiącach), największą popularnością cieszy się dziewięć utworów, tworzących zbiór-cykl *Bachianas brasileiras* na różne składy, zaś w owej dziewiątki – utwór piąty, na sopran i osiem wiolonczel. W *Bachianas brasileiras* Villa-Lobos ukazuje niezwykle odbicie rdzennej muzyki brazylijskiej w zwierciadle muzyki... Jana Sebastiana Bacha. „Przegląda” się w jego stylu i kompozytorskiej technice, w uprawianych przezeń formach i gatunkach. Zderzenie światów? Nie, rodzaj niezwykłego muzycznego aliażu. Wstuchajmy się w tęskną *Arię* (*Cantilena*), w której „magiczna”, rozmarzona wokaliza płynie ponad misternie tkanym kobiercem wiolonczelowych głosów: czy to nie replika słynnej *Arii* z *III Suity orkiestrowej D-dur*? Zaś w środkowym, bardziej „wymownym” fragmencie, sopran śpiewać będzie słowami wiersza Ruth Valadares Corrêa o delikatnej księżycowej poświacie, okrywającej całą naturę – budzącej tęsknotę, która „śmieje się i płacze”. Po siedmiu latach Villa-Lobos zdecydował się dopełnić *Arię* kontrastującym *Tańcem* (*Martelo*), w którym porywa nas wir motorycznego, wartkiego rytmu. Rytm *embolady*, szybkiej pieśni z północno-wschodnich rejonów Brazylii, to znów jakby odległe echo motoryki Bachowskich koncertów, suit. A w wierszu Manuela Bandeirry przywoływany jest mały ptaszek Irerê z „głębokiej pustyni” – i jego towarzysze, których śpiew może uleczyć największą, niekończącą się tęsknotę. Czyżby *fado*?

A tak, to *fado* – i w *Arii*, i w *Tańcu*. Bo korzenie *fado* sięgają właśnie „portugalskiej” Brazylii, o czym nieraz zapominamy.

Stanisław Kosz

Cindy McTee (1953)

Timepiece na orkiestrę

Skomponowany w 2001 roku *Timepiece* to rozkoszna gra z muzycznym czasem, z jego różnymi postaciami i sposobami postrzegania – od błyskotliwych mgnień chwili, poprzez miarowe odmierzanie i tykanie jak w mechanicznym zegarku, aż po oszałamiający wir, nieustanny upływ ciągu sekund i minut, którego nie da się zatrzymać. Wszystko tu pulsuje, zmienia postać, do czegoś dąży. Cindy McTee, utytułowana amerykańska kompozytorka muzyki nowej z Teksasu, poświęciła tematyce czasu wiele namysłu.

Jak wyznaje w nocie do utworu, sięgnęła do pism Carla G. Junga i rozważanych przez niego opozycji „świadomego i nieświadomego, myśli i uczucia, umysłu i ciała, obiektywności i subiektywności”, z których rodzi się energia twórcza. Wieloznaczność materii i zestawianie przeciwstawnych zjawisk w przypadku *Timepiece* przejawia się w połączeniu współczesnych osiągnięć muzyki symfonicznej i jazzu, rytmicznych i fakturalnych komplikacji z czytelnością formy, a także poważnego filozoficznego problemu z odświeżającym muzycznym humorem. Nic dziwnego, że utwór wzbudził podziw krytyków z Amerykańskiej Akademii Sztuki i Literatury, którzy z uznaniem pisali o kompozycji: „jest odważna, zwięzła, elegancko wykonana i celowo przejrzysta. Pod powierzchnią tego ekscytującego, rytmicznego krajobrazu kryje się inteligencja i czystość architektonicznego projektu”.

Karolina Dąbek

Aaron Copland (1900–1990)

Appalachian Spring – suita z baletu na orkiestrę

Ukończona: 1945; pierwsze wykonanie: 4 października 1945, Nowy Jork, New York Philharmonic, Artur Rodzinski – dyrygent; pierwsze wydanie: Boosey & Hawkes, 1945.

„Najpoważniejszą” pozycją w katalogu dzieł Aarona Coplanda niezmiennie pozostaje *III Symfonia* (1946),

w której kompozytor realizuje ideę „The Great American Symphony” – dzieło, przez Sergiusza Kusewickiego nazwane wprost „największą amerykańską symfonią”. Cóż, kiedy znacznie większą popularnością cieszy się jego suita orkiestrowa *Appalachian Spring* (1945), nie wspominając już o fortepianowym scherzu *Kot i mysz*. Suita *Appalachian Spring* ułożona została z fragmentów muzyki do baletu, skomponowanego w 1944 roku dla słynnej amerykańskiej tancerki, Marthy Graham. Ona zresztą podsunęła też Coplandowi tytuł: frazę zaczerpniętą z wiersza *The Dance* Harta Crane’a. A że stało się to już po powstaniu utworu, kompozytor z rozbawieniem wspominał liczne słowa uznania za „trafność uchwycenia piękna Appalachów wiosenną porą”. Swoista „wiosienność” była jednak w tamtym czasie nadrzędną cechą muzycznego stylu kompozytora.

Aaron Copland (1900–1990), urodzony w Nowym Jorku potomek litewsko-żydowskich emigrantów, gruntowne studia muzyczne odbył w Paryżu na początku lat dwudziestych ubiegłego wieku, w klasie słynnej Nadii Boulanger. Zawsze poszukiwał muzyki prostej, nieskomplikowanej, przynoszącej słuchaczowi rodzaj estetycznego „komfortu”, zarazem dążył też do wypracowania rozpoznawalnego, amerykańskiego stylu narodowego. Trafił dobrze: we Francji wielką popularnością cieszyła się wówczas klasycyzująca, lekka i bezproblemowa muzyka Grupy Sześciu (*Les Six*), zwykle wzbogacana o „lokalne koloryty” i z lekką domieszką paryskiego folkloru kawiarnianego. U Coplanda więc, co naturalne, z pewnymi elementami muzyki jazzowej oraz folkloru amerykańskiego i meksykańskiego.

Appalachian Spring to zwieńczenie amerykańskiej „trylogii” baletowej Coplanda, obejmującej też balety *Billy the Kid* (1938) i *Rodeo* (1942). W trylogii jest utworem najpogodniejszym, pozbawionym jakichkolwiek cech dramatycznych. Fabuła jest prosta. Początek XIX wieku, młoda zakochana para z nadejściem wiosny wznosi na wzgórzach Pensylwanii swoje domostwo, w którym panować będą radość, miłość i bogobojność. Wsparcia udzielają młodym ich doświadczeni sąsiedzi: stara pionierka oraz wędrowny kaznodzieja. Przestrzegają, że przyszłość nie zawsze będzie pełna światła i słodyczy, ale też umacniają w przekonaniu, że człowiek może znaleźć w sobie i w Bogu siłę, która pozwoli mu pokonać największe

nawet trudności i wznieść się ku najwyższemu celom.

Oryginalna muzyka baletowa napisana została w 1944 roku na kameralny zespół trzynastu jedynie instrumentów. Wkrótce jednak, po premierowym sukcesie baletu, na prośbę Artura Rodzińskiego, obszerne fragmenty Copland opracował jako suitę na pełną orkiestrę. Partytura malowana jest głównie jasnymi, pastelowymi barwami smyczków i drzewa, dominuje diatonika i czyste, trójdźwiękowe harmonie, z czasem pojawiają się też elementy taneczne. Ostateczną powagę i „równowagę” przywraca zacytowana melodia *Simple Gifts* – hymn protestanckich Shakerów, ułożony (zapewne) przez Josepha Bracketta Jr. Wpierw jego melodię – w postaci niemal folkowej – podaje solowy klarnet (w muzyce baletowej jest to temat wariacji, w suicie pominiętych), w finale jednak prosty temat przechodzi w modlitewny hymn-apoteozę – w „pierwszej” tonacji, C-dur. Tonacji, niosącej przecież wszystko co pozytywne i budujące.

Stanisław Kosz

Noty biograficzne wykonawców na podstawie
dostarczonych materiałów

Artist biographies are based on information submitted

Fotograficy | Photographs: Jacek Barcz/Marek Druszcz, Alex Coman, Istvan Kohan, Anna Konieczna-Purchała, Archiwum Stowarzyszenia im. LVB | LVB Association archives

© 2023, Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena | Ludwig van Beethoven Association

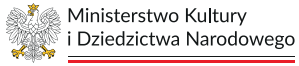

PARTNER GŁÓWNY

MECENAS

Narodowy Instytut Muzyki i Tańca
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu „Muzyka”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

projekt współfinansuje miasto stołeczne Warszawa

